

Príloha: Prehľad vybraných zmien v obsahu vzdelávania na základných školách

Dôvody pre tvorbu nového vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie

Tvorba nového štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie vychádza zo skutočnosti, že Slovensku sa doposiaľ nepodarilo zrealizovať systémové reformné opatrenia, ktoré by viditeľne zlepšili kvalitu celého systému všeobecného vzdelávania vrátane základnej školy. Posledný pokus o reformu z roku 2008 priniesol školám možnosť tvoriť vlastné školské vzdelávacie programy, v mnohých prípadoch však táto zmena znamenala len formálny a byrokratický akt. Skutočná zmena cieľov a obsahu vzdelávania v celom systéme všeobecného vzdelávania sa neuskutočnila. Dopady absentujúcej komplexnej reformy všeobecného vzdelávania sa prejavujú nielen v predimenzovanosti učiva, ktoré nedostatočne reflektuje potreby súčasnej generácie detí a mladých ľudí, ale aj v nedostatočnom osvojovaní základných gramotností, či v neschopnosti systému ako celku reagovať na možnosti a rozvíjanie potenciálu každého žiaka.

Pripravované zmeny v obsahu a formách základného vzdelávania reagujú najmä na nasledovné nedostatky:

1. Nízka efektivita nášho vzdelávacieho systému a podpriemerné výsledky žiakov v čitateľskej aj prírodovednej gramotnosti.

Na Slovensku venujeme viac ako tretinu času v základných školách výučbe slovenského jazyka a literatúry, čo je viac ako priemer krajín OECD, ale výsledky našich žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti kontinuálne klesajú a spolu s prírodovednou gramotnosťou sa nachádzajú hlboko pod priemerom krajín OECD. Máme vyšší podiel hodín matematiky ako uvádzajú v štátnych kurikulumách iné krajiny OECD, ale k priemernému skóre v meraní PISA sme sa priblížili až v roku 2018.

2. Chýbajúca prepojenosť vzdelávacích programov medzi stupňami vzdelávania

Obsah vzdelávania v materských, základných a stredných školách na seba nedostatočne nadväzuje, vzdelávacie programy nesledujú spoločné ciele. Učitelia sa aj z týchto dôvodov sťažujú na slabú pripravenosť detí z nižšieho stupňa vzdelávania, keďže žiaci nemajú osvojené vedomosti a zručnosti, ktoré sa od nich na vyššom stupni predpokladajú.

3. Orientácia na osvojovanie si množstva faktov, ktorým chýba ukotvenosť v širších súvislostiach

Štátne vzdelávacie programy sú orientované **na osvojovanie si množstva faktov**, ktoré sú smerované len na ukladanie vedomostí do krátkodobej pamäte žiakov. Osvojovaným vedomostiam **chýba ukotvenosť v širších súvislostiach a ich vzťah k životným zručnostiam a skúsenostiam**. Vznikla veľká nevyváženosť medzi získavanými vedomosťami a spôsobilosťami, ktoré sú významné a určujúce pre súčasný život detí a ich svet. Existujúci obsah neposkytuje širší priestor hodnotovému vzdelávaniu, mysleniu v komplexnejších súvislostiach, nepodporuje dostatočne digitálne zručnosti, neukotvuje vyváženosť duševného a telesného rozvoja žiakov a zabúda na ich spokojnosť a celkovú pohodu.

4. Slabá koordinácia obsahu vzdelávania v jednotlivých predmetoch

Vyučovacie predmety v základnej škole nie sú vzájomne dostatočne zosúladené, typická je izolovanosť jednotlivých predmetov v rámci ročníka, ale aj naprieč ročníkmi. Napríklad vo fyzike sa očakáva zvládnutie matematických znalostí, ktoré sú však naplánované na vyššie ročníky. Obsah vzdelávania je skôr mozaikou izolovaných predmetov a vzájomne nesúvisiacich poznatkov ako

zrozumiteľným celkom. Žiaci to pociťujú tak, že nevidia zmysel toho, čo sa učia, učitelia sa sťažujú na slabú medzipredmetovú koordináciu obsahu vzdelávania. Napríklad o vode sa učia z pohľadu biológie, fyziky, chémie, ale bez toho, aby vnímali vzájomné súvislosti a že sa jedná o "tú istú vodu", ktorá má rovnaké vlastnosti, keď je súčasťou ľudskej bunky, batérie v aute alebo kvapky dažďa. Rovnako by žiaci mali chápať, že romantizmus v literatúre je to isté obdobie dejín ako vo výtvarnom, či hudobnom umení alebo v dejepise, k čomu žiaľ často nedochádza.

5. Obsah a organizácia vzdelávania sú v niektorých predmetoch vymedzené príliš detailne
Štátne vzdelávacie programy veľmi detailne a zväzujúco diktujú organizáciu vzdelávania v jednotlivých predmetoch. Školy a učitelia sú potom orientovaní na to, že musia odučiť presne predpísané učivo v presne stanovenom čase a nemôžu zohľadňovať reálne potreby a možnosti učenia sa žiakov, nezostáva im priestor na podporu vlastnej aktivity žiakov na vyučovaní a vytváranie podmienok na rozvíjanie ich komplexných spôsobilostí.

6. Obmedzené možnosti adaptácie postupu učenia na potreby a tempo žiakov
Štátom stanovené **programy znemožňujú prispôbovať vzdelávanie individuálnym potrebám žiakov**, oslabujú možnosti inkluzívneho vzdelávania a diferencovaných prístupov a od všetkých žiakov očakávajú v krátkych etapách rovnaké výstupy bez ohľadu na ich situáciu a možnosti. U mnohých žiakov tento prístup spôsobuje pocit vzdelávacieho neúspechu, márnosti učenia sa a dokonca stojí aj za vážnym problémom veľkého počtu žiakov opakujúcich ročník. To sa deje z veľkej časti práve preto, že vzdelávací program nedostatočne zohľadňuje individuálne potreby žiakov, ich schopnosti a učebné tempo.

Kvalitné základné vzdelávanie pre každého žiaka ako východisko pripravovaných zmien

Zmena štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy nie je jedinou, je však veľmi dôležitou podmienkou celkového zlepšenia kvality vzdelávania. Dôležitou preto, že má možnosť nastaviť zrozumiteľné a dosiahnuteľné ciele základného vzdelávania. Na ich základe dokáže vymedziť postupnosť krokov, ako k týmto cieľom smerovať, premyslieť a vybrať zodpovedajúci obsah a nastaviť učebné procesy, ktoré k týmto cieľom povedú.

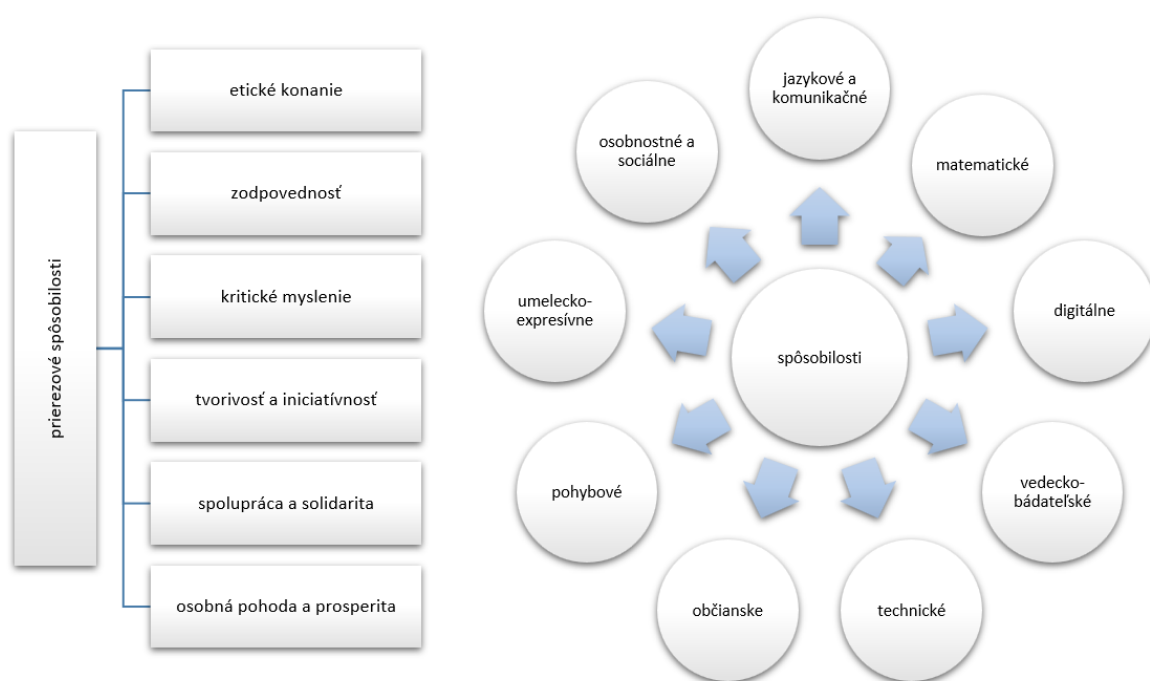
Základným cieľom zmeny kurikula základného vzdelávania je, aby každý žiak bez rozdielu mal príležitosť:

- získať základné vzdelanie v súhre a vzájomnej prepojenosti všetkých vzdelávacích oblastí a vo vyváženej podpore kognitívneho, fyzického, emocionálneho, sociálneho a duchovného vývinu;
- porozumieť svetu a svojmu miestu vo svete ako súčasť lokálneho a globálneho prostredia;
- rozvinúť schopnosť učiť sa, nadobudnúť vnútornú motiváciu pre vzdelávanie, osvojiť si zručnosti potrebné pre život a perspektívne pracovné uplatnenie a celoživotné učenie sa;
- dostať individuálnu podporu a možnosť rozvinúť osobné kapacity a potenciál;
- rozvinúť charakterové vlastnosti a získať pevný hodnotový a morálny základ svojej osobnosti.

Nositelom plánovaných zmien je učiteľ s rozvinutými profesijnými kompetenciami, s vytvorenými materiálnymi a technickými podmienkami, s potrebnou metodickou a odbornou podporou. Aj z tohto dôvodu sa veľká časť aktivít ministerstva a jeho priamo-riadených organizácií bude sústreďovať na podporu škôl a učiteľov pri ich zavádzaní do praxe.

Nové ciele pre základné vzdelávanie kladú do centra pozornosti žiaka a jeho potreby, sledujú rovnocenne rozvoj základných gramotností aj mäkkých zručností

Základné vzdelanie je chápané ako ťažisko všeobecného vzdelávania a základná škola je vnímaná ako inštitúcia, ktorá je spoľahlivým, stabilným a silným článkom vzdelávacieho systému, ktorá poskytuje kvalitné vzdelanie všetkým deťom v najbližšom mieste, v ktorom sa nachádzajú. Škola zabezpečuje vyvážený rozvoj kľúčových aj prierezových spôsobilostí žiakov:

V konkrétnom vyjadrení to znamená, že základné vzdelávanie smeruje k tomu, **aby absolvent základného vzdelávania bol schopný:**

- *vyjadrovať a interpretovať* pojmy a vzťahy medzi nimi, myšlienky, pocity, fakty a názory ústnou a písomnou formou v slovenskom a v materinskom jazyku (ak je odlišný od slovenského jazyka) v rôznorodých situáciách a príležitostiach;
- *komunikovať v aspoň jednom cudzom jazyku* na požadovanej úrovni;
- *používať a hodnotiť texty rôznej povahy* a využiť ich pri ďalšom učení sa a vo vyhodnocovaní informácií v rôznych životných situáciách;
- *rozvíjať a používať matematické a logické myslenie*, princípy a postupy na riešenie rôznych problémov v každodennom živote a v ďalšom štúdiu a na argumentáciu svojich myšlienok,
- *zodpovedne a bezpečne využívať digitálne technológie a médiá* na vzdelávanie, komunikáciu a vnímať ich prínos k inováciám, uvedomovať si príležitosti aj riziká, ktoré predstavujú;
- *vysvetliť prírodné javy, spoločenské a historické udalosti* pomocou základných vedomostí, metód vedeckého bádania a odvodiť závery podložené dôkazmi;
- *používať technické nástroje a prístroje* na realizáciu návrhov a inovácií, overenie hypotéz a na prijatie rozhodnutia alebo záveru s využitím technológií;
- *zúčastňovať sa na občianskom a sociálnom živote* na základe poznania aktuálneho diania, historických súvislostí, spoločenských a kultúrnych a náboženských špecifík;

- *aktívne pristupovať k riešeniu problémov a prijímať rozhodnutia na základe poznatkov, zručností a hodnôt z oblastí prírodných, spoločenských, humanitných vied a umenia,*
- *vnímať a využívať rôzne druhy umenia ako spôsob vyjadrenia a chápať miestne, regionálne, národné, európske a globálne prejavy kultúry,*
- *konať vedome v súlade s poznatkami o zdravom životnom štýle a jeho vplyve na fyzické a duševné zdravie,*
- *robiť informované rozhodnutia o ďalšom vzdelávaní a životnej budúcnosti vrátane profesijného smerovania, poznať a prijímať svoj potenciál aj limity,*
- *spolupracovať s ostatnými ľuďmi, byť solidárny a preferovať konsenzuálne riešenia v konfliktných situáciách,*
- *používať kritické myslenie založené na poznatkoch a etických hodnotách,*
- *konať v súlade s hodnotami smerujúcimi k ochrane životného prostredia a trvalo udržateľného života,*
- *konať na základe poznania spoločenských a právnych noriem, ľudských práv a v súlade s demokratickou kultúrou spoločnosti.*

Nová vízia a ciele základného vzdelávania si vyžadujú nový pohľad na štruktúru štátneho vzdelávacieho programu

Vnútoraná štruktúra nového štátneho vzdelávacieho programu základného vzdelávania, ktorá umožňuje postupné stupňovanie a zároveň rešpektuje rôznorodosť vzdelávacích ciest žiakov, je usporiadaná do troch po sebe idúcich a na seba nadväzujúcich vzdelávacích cyklov:

- ***1. cyklus (1. – 3. ročník) „Uvádzanie do gramotností“***

Žiaci si počas troch rokov osvoja základy čítania a písania, budú schopní plynule prečítať veku a schopnostiam primerané texty a súčasne rozumieť ich obsah (vrátane významu slov a vyvodenia ďalších informácií z textu).

- ***2. cyklus (4. – 5. ročník) „Zvládnutie základov gramotností“***

Žiaci v tomto období sú schopní nadobudnuté gramotnosti využiť pre svoj ďalší rozvoj, napríklad čítaním jednoduchých odborných textov. Zároveň gramotnosti rozvíjajú na vyššiu úroveň, a to aj osvojovaním rozmanitých stratégií učenia sa. Namiesto učenia sa naspamäť získavajú nové informácie na základe porozumenia učebného textu a vedia sa o zisteniach podeliť s inými žiakmi.

- ***3. cyklus (6. – 9. ročník) „Rozvinutá gramotnosť“***

Ide o postupné dosahovanie expertnosti v každej vzdelávacej oblasti a v disciplíne/disciplínach, ktoré vzdelávacie oblasti reprezentujú. Expertnosťou sa rozumie zvládnutie procesov utvárania poznatkov v jednotlivých disciplínach, schopnosť vyhľadávať a vyhodnocovať informácie, vyjadrovanie nástrojmi jednotlivých disciplín a pod.

V štátnom vzdelávacom programe sa pre každý cyklus stanovujú očakávané učebné výstupy žiakov v jednotlivých vzdelávacích oblastiach alebo v predmetoch (výkonové štandardy na konci každého cyklu) a stanovuje sa tiež obsah vzdelávania (obsahové štandardy). Školský vzdelávací program na základe

týchto cyklov vymedzuje a pripravuje ciele a obsah pre jednotlivé ročníky, kde je však vďaka cyklom možná flexibilita a adaptabilita s ohľadom na konkrétne podmienky školy a jednotlivých žiakov.

Vzdelávacie cykly prispievajú k napĺňaniu celkovej vízie zmeny v základnom vzdelávaní najmä tým, že:

- umožňujú školám pružne prispôbiť vzdelávací obsah do ročníkov tak, aby zohľadňovali učebné predpoklady a potreby žiakov,
- znižujú riziko opakovania ročníka a sú prevenciou pred predčasným ukončením povinnej školskej dochádzky,
- umožňujú lepšie vyhodnocovať a posudzovať komplexné učebné výstupy žiakov z každej vzdelávacej oblasti na konci každého cyklu,
- zabezpečujú plynulý a mäkký prechod z primárneho do sekundárneho vzdelávania (t.j. z prvého na druhý stupeň).

Nové zámery a vízie základného vzdelávania sa premietajú aj do cieľov vo všetkých vzdelávacích oblastiach

Vzdelávacia oblasť je základná jednotka obsahu vzdelávania a prostredníctvom nej sa aj postupne vymedzujú a napĺňajú ciele všeobecného vzdelávania. Vzdelávacie oblasti základného vzdelávania nadväzujú na rovnaké vzdelávacie oblasti v predprimárnom vzdelávaní a sú nasledovné:

- Jazyk a komunikácia
- Matematika a informatika
- Človek a spoločnosť (súčasťou vzdelávacej oblasti je aj etická výchova a náboženská výchova vyučované v alternácii ako povinne voliteľné predmety).
- Človek a príroda
- Človek a svet práce
- Umenie a kultúra
- Zdravie a pohyb

Jednotlivé vzdelávacie oblasti sú koncipované tak, že sú na úrovni cieľov a obsahu vzájomne prepojené a navzájom sa podporujú. **Členenie vzdelávacej oblasti na konkrétne predmety bude špecifikované v rámci štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie v rámcovom učebnom pláne.** Najmä v prvom a druhom vzdelávacom cykle sa však uprednostňuje a vytvára možnosť na to, **aby bol obsah vzdelávania integrovaný** a učitelia mali možnosť pružnej organizácie vzdelávania, ktorá nemusí byť založená výlučne na predmetovo-hodinovom systéme, ale napríklad na blokovom či projektovom vyučovaní. V treťom cykle bude vytvorená možnosť obsah vzdelávania integrovať tak, že bude identický so vzdelávacou oblasťou alebo sa bude naďalej štruktúrovať do samostatných predmetov tak, ako doteraz. Školy si vyberú možnosť, ktorá viac vyhovuje ich vízii a cieľom.

Ilustrácia zmeny: Školy, ktoré budú chcieť, budú môcť učiť integrované predmety, napríklad jeden predmet pre prírodné vedy a jeden pre spoločenskovednú oblasť. Žiaci tak budú môcť skúmať a oboznamovať sa s procesmi, princípmi a postupmi, ktoré využíva pri tvorbe poznania veda – či už ide o prírodné vedy, alebo spoločenské vedy. Zároveň sa žiakom ponúka možnosť pochopiť, prečo veci fungujú tak, ako fungujú, ako sa vzájomne ovplyvňujú rôzni ľudia a udalosti, či rôzne materiály a skupenstvá.

Jazyk a komunikácia – slovenský jazyk a literatúra, jazyk národnostnej menšiny a literatúra, slovenský jazyk ako druhý jazyk (vyučovací predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra)

Skúsenosti s úrovňou jazykovej pripravenosti absolventa základnej školy na ďalšie štúdium a na život poukazujú na rezervy súčasného vyučovania materinského a štátneho jazyka. Odborné analýzy a výskumy upozorňujú na to, že vo vyučovaní je nutné **posilniť jeho poslanie pri príprave žiaka na komunikáciu a vzdelávanie**. Ciele a obsah vyučovania prvého (materinského) aj štátneho (slovenského) jazyka sa zmenia tak, aby sa vytvoril priestor na získavanie **zmysluplných poznatkov a spôsobilostí, ktoré žiak prakticky využije v živote**: vie čítať a písať s porozumením, vyjadriť sa, komunikovať v rôznych situáciách, pozná a rešpektuje kultúru a jazyk iných národností, vie pracovať s rôznymi druhmi textov a s informáciami z rozličných médií. Vo vyučovaní sa bude klásť dôraz na **činnostne zameraný prístup**, v ktorom sa zdôrazňuje aktívne a zmysluplné používanie jazyka, pri ktorom sa rozvíja počúvanie s porozumením, hovorenie, čítanie s porozumením a písanie.

Ilustrácia zmeny: Je síce potrebné, aby sa žiaci naučili skupiny vybraných slov, ale ešte dôležitejšie je, aby vedeli napísať napríklad e-mail so žiadosťou o informáciu, kde prirodzene tieto vybrané slová a ich pravopis použijú. Ak sa napríklad žiaci učia o skloňovaní, podstatou nie je to, aby vedeli mechanicky položiť pádové otázky, ale aby pri ústnej alebo písomnej prezentácii svojej práce volili správne slovné tvary. V novom kurikule bude preto kladený väčší dôraz na rozvoj praktických komunikačných zručností žiakov, ktoré im pomôžu pri zdokonaľovaní ústneho a písomného prejavu v rôznych kontextoch a situáciách.

Jazyk a komunikácia – cudzie jazyky

Ciele vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia – cudzie jazyky sú už v súčasnosti naformulované v prepojení na **komunikačné úrovne** podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky a tento fakt ostáva zachovaný. Výstupné komunikačné úrovne v prvom cudzom jazyku po druhom a treťom vzdelávacom cykle sú a aj budú A1 a A2. V druhom cudzom jazyku je a aj naďalej bude výstupnou úrovňou A1 na konci tretieho cyklu. Vo vyučovaní sa uplatňuje **činnostne zameraný prístup** s dôrazom na **aktívne a zmysluplné používanie cudzích jazykov** v rozmanitých komunikačných situáciách, ktoré reflektujú každodenný život žiakov.

Matematika a informatika – matematika

Návrh koncepcie matematiky sa zameriava na zmenu vzdelávacieho prístupu, ktorý bude založený na aktivizácii žiakov „**robiť**“ **matematiku**, teda získavať skúsenosti aktívnym spolupodieľaním sa na **skúmaní a objavovaní matematiky, osvojovaní si matematického jazyka a spôsobov argumentácie**. Cieľom matematického vzdelávania na základnej škole je, aby žiak chápal matematiku a jej použitie ako užitočný nástroj na riešenie problémov jednotlivcov aj spoločnosti, nástroj na rozvíjanie kritického myslenia a nástroj na kultiváciu komunikácie. Rozumieť matematike znamená chápať pojmy, vzťahy a postupy, ktoré žiakom umožňujú riešiť problémy reálneho života, dokážu o nich diskutovať, dokážu navrhovať a zdôvodňovať riešenia problémov na úrovni primeranej veku a rešpektujúcej potreby a potenciál žiakov. Základným pilierom matematického vzdelávania na základnej škole je model pozostávajúci z troch súvzťažných elementov: **aktivita – skúsenosť - poznatok**.

Ilustrácia zmeny: Pri učení sa o percentách bude podstatnejšie ako poznanie konkrétnych vzorcov naučiť sa prepočítať napr. predraženie ceny mobilného telefónu pri nákupe na splátky. Praktické úlohy zo života sa zároveň môžu veľmi efektívne prepojiť s rozvojom finančnej gramotnosti.

Iným príkladom je aj otvorenie príležitosti na prepájanie s inými predmetmi. Žiaci si napríklad budú môcť prepočítať pomery surovín pri príprave vlastnej triednej oslavy narodenín, ak sa jej zúčastní konkrétny počet osôb. Z teoretickej a náročnej slovnnej úlohy, ktorú by inak deti riešili formálne, sa tak stane problémová úloha z praktického života, kedy sa budú pripravovať na veľkú narodeninovú oslavu, na ktorú potrebujú spraviť nákup tak, aby nikto nezostal hladný a súčasne sa neplytvalo jedlom. Žiaci tak budú pracovať s premenou jednotiek, násobiť a deliť, ako aj prepočítať financie na takýto nákup.

Matematika a informatika – informatika

Koncepcia sa zameriava na systematický **rozvoj informatického myslenia** a jeho komponentov, predovšetkým algoritmického myslenia, programovania a abstrakcie, dekompozície, analýzy a hodnotenia riešení problémov, a to špirálovitým usporiadaním učiva a vzdelávacích cieľov v jednotlivých cykloch a stupňoch. Školská informatika buduje porozumenie základným princípom, pojmom a postupom informatiky. Cieľom tohto vzdelávania na základnej škole je získať poznanie a zručnosti potrebné na skúmanie sveta a riešenie jeho problémov informatickými prostriedkami. Dôraz kladie na vyjadrenie postupu riešenia, napr. na program a premýšľanie o jeho vlastnostiach, na vytváranie, analýzu a vykonávanie takýchto vyjadrení, a tiež na reprezentácie údajov a prácu s nimi v rôznych symbolových systémoch. Skúma vlastnosti výpočtových systémov a digitálnych technológií, rozvíja informatické myslenie žiakov, s dôrazom na programovanie a algoritmicizáciu.

Druhou líniou zmien v celom kurikule je dôraz na rozvoj **digitálnej gramotnosti žiakov vo všetkých vzdelávacích oblastiach**, teda rozvoj ich zručností potrebných na bezpečné, primerané a produktívne používanie digitálnych nástrojov, bezpečnú prácu s digitálnym obsahom, a tiež zmysluplné využívanie ďalších príležitostí digitálneho prostredia na podporu poznávacieho procesu. Koncepcia školskej informatiky sa zameriava na systematické vytváranie informatického poznania, jeho gradovanie medzi jednotlivými stupňami a cyklami a jeho využívanie *v prospech každého žiaka základnej školy, bez ohľadu na jeho ďalšie smerovanie a budúcu kariéru.*

Človek a príroda

Pre rozvoj funkčného prírodovedného poznania, ktoré je efektívne využiteľné v praxi, a to v súlade s potrebami fungovania súčasnej spoločnosti, **už dávno nie je postačujúce disponovať súborom prírodovedných faktov a definícií.** Do popredia sa dostáva potreba vedieť uvažovať v súvislostiach, vedieť selektovať informácie a spracúvať ich do zmysluplných vysvetlení, vedieť usudzovať na základe pozorovaného, zvažovať rôzne možnosti a cez tieto procesy neustále prebudovávať svoje poznanie. Zmena v prístupe k vzdelávaniu žiakov spočíva v snahe **rozvíjať u žiakov spôsoby usudzovania, prostredníctvom ktorých sa vo vede tvorí objektívne poznanie,** pričom význam rozvoja tejto spôsobilosti nie je len v rozvoji adekvátneho, primerane stabilného a v praxi využiteľného prírodovedného poznania, ale aj v snahe viesť žiaka k analytickejšej a kritickejšej práci s informáciami, a to nielen v prírodovednej oblasti. Zdôraznená je teda potreba adekvátne sa venovať nielen rozvoju obsahu prírodovedného poznania žiaka, ale aj rozvoju **procesov, prostredníctvom ktorých žiak svoje poznanie mení – k rozvoju spôsobilostí vedeckej práce.**

Ilustrácia zmeny: Konkrétnym príkladom pre 2. cyklus môže byť vytvorenie predpovednej mapy počasia pre vlastné mesto na základe dostupných údajov z pozorovaní prírody a pozorovania predpovedných máp online. Podporí sa prepojenie rozvíjania digitálnych zručností, postupov vedeckého pozorovania a formulovania predpokladov.

Človek a spoločnosť

Poslaním vzdelávacej oblasti je produktívne a zmysluplne prepojiť spoločenskovedné obsahy a posilňovať hodnotovo-výchovné zložky vzdelávania. Kľúčovými kategóriami sú **priestor, čas, človek, spoločnosť**, okolo ktorých je vystavaný obsah tak, aby v sebe kombinoval tradičné témy obohatené o **aktuálne problémy** (environmentálne témy, udržateľnosť životného štýlu, svet reklamy a médií a pod.), vrátane ich eticko-morálnej reflexie. Vytvára sa príležitosť nahliadať na mnohé, už existujúce témy kurikula aj z hodnotovej perspektívy. Smeruje sa tak k **formovaniu aktívneho občana, ktorý nielen pozná, ale aj porovnáva, hodnotí, navrhuje riešenia, prípadne aj koná**. Takto vystavaná vzdelávacia oblasť vytvára možnosť obsiahnuť prezentované témy v širšej perspektíve, mnohé pôvodne historické alebo geografické témy interpretovať na pozadí rozvoja občana s formovaním jeho charakteru. V oblasti občianskeho a etického vzdelávania sa podporí **aplikácia konceptu filozofovania s deťmi**, ktorý podporuje kladenie si základných a kľúčových otázok o podstate vecí (analýzou textu, argumentáciou, myšlienkovým experimentom, prípadovými štúdiami, písaním filozofického textu). Vzdelávacia oblasť týmto spôsobom rozvíja kritické myslenie, argumentačné kompetencie, interpretačné a artikuláčne schopnosti svetonázorových a hodnotových pozícií.

Ilustrácia zmeny: Hlavným cieľom vzdelávania nebude naučiť sa fakty o volebnom procese a jeho význame v demokratickej spoločnosti, ale prakticky zorganizovať voľby do školskej samosprávy, zvoliť postup pri hlasovaní, pomenovať, kto má hlasovacie právo a prečo niektoré skupiny vyčleňujú z hlasovania (a či je to správne), pripraviť volebný program, zrealizovať voľby a vyhodnotiť ich. Vlastné postupy následne budú porovnávať s volebným poriadkom do NRSR alebo do komunálnych volieb v SR, čo je súčasným obsahom občianskej náuky. Vzhľadom na prepojenosť jednotlivých predmetov vo vzdelávacej oblasti však žiaci môžu súbežne porovnávať volebné poriadky a postupy v dejinách Slovenska alebo štátoch pôsobiacich na Slovensku, zistiť, kedy získali volebné právo ženy a čo tomu predchádzalo. Z pohľadu geografie môžu skúmať, či voľby prebiehajú vo všetkých krajinách Európy alebo sveta rovnako a v čom sa líšia v prípade, ak ide o monarchiu alebo štát či republiku.

Človek a svet práce

Oblasť sa stále prioritne zameriava na rozvíjanie praktických zručností v rôznych oblastiach, no zároveň je doplnená o sústavu dvoch ďalších celkov, ktoré sú nevyhnutné pri uplatnení človeka v spoločnosti. Navrhnutý obsah vzdelávacej oblasti sa rozdeľuje na tri základné komponenty: (1.) Technika - zameriava sa na rozvíjania a získavanie technických zručností, osvojovanie technologických postupov s využitím digitálnych technológií. Zahŕňa široké spektrum pracovných činností, ktoré si má žiak osvojiť

a vedie žiakov k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti; (2.) Podnikavosť a iniciatívnosť - smeruje k podpore rozvoja výchovy k podnikavosti a k porozumeniu hodnôt, ktoré človek vytvára svojou vlastnou prácou a (3.) Kariérová výchova - v centre jej pozornosti je plánovanie budúcnosti a s tým spojené uplatnenie žiakov na trhu práce. Človek a svet práce svojím novým poňatím vytvára predpoklady na prepájanie poznatkov z viacerých vzdelávacích oblastí, a to prostredníctvom pozorovania, identifikovania problémov, návrhov riešení, experimentovania a vlastného bádania.

Umenie a kultúra

Vzdelávacia oblasť rozvíja tvorivosť vo všetkých jej princípoch. Rovnako ako v predchádzajúcom období vedie žiakov k poznávaniu a poznaniu artefaktov jednotlivých druhov umenia, avšak kladie dôraz aj na **schopnosť vytvárať, prezentovať, reflektovať a integrovať vlastné tvorivé artefakty a produkty v oblasti umeleckej tvorby.**

Vo výtvarnej výchove je hlavným cieľom **rozvoj vizuálnej gramotnosti** (schopnosť rozumieť vizuálnym znakom, vizuálnej komunikácii a schopnosť vyjadrovať sa ich prostredníctvom) so špecifickým zameraním na tvorivé a kritické myslenie. Dáva sa však väčší dôraz na vizuálnu gramotnosť v oblasti všetkých vizuálnych umení, tiež na oblasť mimoumeleckej vizuálnej komunikácie. V rámci obsahov sa bude dôslednejšie aplikovať šírka a rozmanitosť vizuálnej kultúry (napr. z hľadiska umenia, médií, reklamy, folklóru, prírodného estetického a vizuálnej stránky všetkého, s čím sa žiak stretáva).

V hudobnej výchove sa kladie dôraz na rozvoj **základných hudobných spôsobilostí produkcie, recepcie a interpretácie hudby** rôznymi spôsobmi, prístupmi, prejavmi a prezentáciami. Východiskom sú znejúce hudobné artefakty, aktívne individuálne a skupinové muzicírovanie a všetko teoretické poznanie je výsledkom vnímania, prežívania a stretávania sa so znejúcou hudbou. Žiak je v tomto ponímaní v priamom kontakte s hudbou, nie je len jej pasívnym poslucháčom, ale hlavne spolutorcom a spoluhráčom. Významnou zložkou pri formovaní základných hudobných spôsobilostí sa stáva aj uplatňovanie digitálnych technológií.

Zdravie a pohyb

V tejto vzdelávacej oblasti je snahou zdôrazniť najmä **rozvoj pohybovej gramotnosti** v základných školách. Intenzívnejšie sú zdôraznené témy súvisiace s konceptom osobnej pohody a prosperity ktorý sa priamo spája s duševným zdravím. Najväčšie zmeny sú preto očakávané najmä v kultúre školy, ktorá by nemala vnímať pohybové aktivity žiakov ako *záťaž, ale naopak ako esenciálnu súčasť každej školy.* Tieto pohybové aktivity by mali byť realizované rôznymi organizačnými formami pričom v centre pozornosti by mala byť telesná a športová výchova ako jediný predmet venujúci sa pohybovému rozvoju žiakov. Dôležitou podporou tejto zmeny je aj **koncept aktívnej školy**, čo predpokladá vytváranie priestoru pre pohybové aktivity v mimovyučovacom čase.

Ilustrácia zmeny: V rámci konceptu aktívnej školy je cieľom, aby žiaci mali aktívne prestávky, ale aj aktívne vyučovanie a čas po vyučovaní. Bude podporované, aby si napríklad počas prestávok mohli zahrať pingpong v nevyužívanej časti školskej chodby, dochádzať do školy na bicykli, kolobežke alebo korčuliach tam, kde je to možné alebo využívať športoviská na školských dvoroch aj po vyučovaní a vo voľnom čase.